

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ
МИНИСТРЛІГІ
НҰР-МУБАРАК ЕГИПЕТ ИСЛАМ МӘДЕНИЕТІ УНИВЕРСИТЕТІ
ИСЛАМ ҒІЛМДЕРІ ФАКУЛЬТЕТІ
ИСЛАМТАНУ КАФЕДРАСЫ**

БЕКІТЕМІН

Қабылдау комиссиясының
төрағасы, проректор
PhD. Е. Онғар

« 02 » 05 2025 ж

**6B02201-«Исламтану» (Екінші жоғары білім) білім беру бағдарламасы
бойынша**

СҰХБАТТАСУ ЕМТИХАН БАҒДАРЛАМАСЫ

Алматы 2025

Сұхбаттасу емтихан бағдарламасы Исламтану кафедрасында дайындалып, кафедра отырысында талқыланды.

Исламтану кафедрасының мәжілісінде қаралды.

Хаттама № 10 « 02 » 05 2025 ж.

Кафедра меңгерушісі: Н.С. Анарбаев

«БВ02201-Исламтану» (Екінші жоғары білім) білім беру бағдарламасы бойынша сұхбаттасу емтихан бағдарламасы

1. Жалпы ережелер

1. Осы емтиханды өткізу қағидалары Нұр-Мұбарак Египет ислам мәдениеті университетінде сұхбаттасу даярлықты талап ететін Исламтану білім беру бағдарламасының Екінші жоғары білім бөліміне түсетін талапкерлер үшін өткізіледі. Емтихан сұхбаттасу түрінде қабылданады.

2. Емтиханның мақсаты талапкерлердің шығармашылық қабілеттерінің және шығармашылық бағыттағы кәсіптерді меңгерудегі тұлғалық алғышарттарының болуын тексеру болып табылады.

3. Емтиханды Нұр-Мұбарак Египет ислам мәдениеті университетінде құрылған пәндік комиссия өткізеді.

4. Білім беру бағдарламасы бойынша емтиханды өткізу нысаны мен мазмұны жоғары оқу орнымен дербес анықталады.

5. Емтиханды ұйымдастыру және өткізу үшін құрамы Нұр-Мұбарак ЕИМУ ректордың бұйрығымен бекітілетін пәндік комиссия құрылады.

6. Емтиханның кестесін (пәннің атауы, күні, уақыты және өткізілетін орны, кеңестер, нәтижелерді жариялау күні) қабылдау комиссиясының төрағасы бекітеді және құжаттар қабылдау басталғаннан кешіктірілмей талапкерлердің назарына жеткізіледі.

7. Емтихан «өтті/өпеді» деп бағаланады.

2. Емтиханды қабылдау тәртібі

1. Емтихан өткізу аудиториясына жіберуді және емтиханды өткізу кезінде осы қағидаларды сақтауды қабылдау комиссиясының жауапты хатшысы және оның орынбасары, емтиханды өткізуге тартылған арнайы кезекшілер, техникалық хатшылар қамтамасыз етеді.

2. Емтиханды өткізу кезінде аудиторияда бөтен тұлғалардың болуына жол берілмейді.

3. Талапкер емтиханға кестеде керсетілген мерзімде келеді. Талапкер аудиторияға емтихан басталғанға дейін 10 минут бұрын жіберіледі.

4. Талапкер емтихан өткізу аудиториясына жеке басын куәландыратын құжатты және құжаттарын қабылдағаны туралы қолхатты көрсеткен жағдайда жіберіледі.

5. Емтиханды өткізу кезінде бір орыннан басқа орынға ауысуға, емтихан материалдарымен алмасуға, көшіріп алуға, аудиторияға оқулықтарды, басқа да әдістемелік әдебиеттерді, мобильді байланыс құралдарын кіргізуге және қолдануға тыйым салынады.

6. Емтихан тыныш және қолайлы жағдаймен қамтамасыз етіледі, талапкерлерге өз білімі мен білік деңгейін толық көрсете алуына барынша мүмкүндік жасалады.

7. Емтиханды өткізу кезінде талапкерлерге және оны өткізу үшін тартылған жоғары оқу орнының қызметкерлеріне бірге байланыс және электрсіздық-

есептеу техникаларын алуға және пайдалануға тыйым салынады.

8. Емтихан басталғаннан кейін талапкерлерге емтихан материалдары беріледі және титулдық парақтарды рәсімдеуге ұсынылған тәртіптер түсіндіріледі, сондай-ақ сұхбаттасу емтиханның басталу және аяқталу уақыттары, нәтижелерді жариялаудың және апелляция өткізудің уақыты мен орны көрсетіледі.

9. Емтиханды өткізу кезінде талапкерлер мынадай талаптарды сақтайды:

- емтихан алушының көрсеткен орынға отыру;
- тыныштық сақтау және өз бетінше жұмыс істеу, емтихан алушымен және басқа талапкерлермен сөйлеспеу;
- аудиторияда жүрмеу, басқа орынға отырмау;
- емтихан аяқталғанға дейін емтихан алушының рұқсатынсыз емтихан аудиториясынан шықпау.

10. Осы қағидаларды бұзған жағдайда талапкер аудиториядан шығарылады. Бұл ретте емтихан жұмысының титулдық парағына емтихан алушының қолымен расталған шығару себебі туралы жазылады. Талапкердің бұл жұмысы жойылады. Талапкер дәлелді себептермен емтиханға кешігіп немесе келмеген жағдайда ол сұхбаттасу емтиханды жазбаша өтініші мен сұхбаттасу емтиханды жіберіп алуына дәлелді себептерін растайтын құжаттарды ұсынуы негізінде ректордың рұқсаты бойынша бекітілген кесте шеңберінде басқа уақытта тапсыруға жіберіледі.

11. Емтиханды жіберіп алуына дәлелді себептер мыналар болып табылады:

- талапкердің ауырып қалуы (емдеу мекемесінен ауырып қалғандығы туралы анықтаманы ұсынумен расталады, анықтама емдеу мекемесінің мөрімен бекітіледі);
- төтенше жағдайлар, сондай-ақ жол-көлік оқиғасы (мемлекеттік мекемеден төтенше жағдайдың немесе жол-көлік оқиғасының болу фактісін айғақтайтын анықтама ұсынумен расталады).

12. Дәлелді себептер бойынша емтиханға келмеген тұлғалар оған емтиханды өткізу мерзімінен кешіктірілмей қосымша анықталған күні жіберіледі.

13. Дәлелсіз себептермен емтиханға келмеген талапкерлер емтиханға жіберілмейді.

14. Емтиханға қайта қатысуға рұқсат берілмейді.

15. Емтихан жұмыстарын тексеру тек жоғары оқу орнының ғимаратында жүргізіледі.

16. Емтихан жұмыстарын тексеруді тек пәндік комиссияның мүшелері жүргізеді.

17. Емтиханның қорытындысы ведомостпен рәсімделеді.

18. Тексерілген жұмыстар, бағалау ведомостері және бағалары мен тексеруші емтихан қабылдаушылардың, пәндік комиссиясы төрағасының қолдары қойылған хаттамалар жауапты хатшыға (оның орынбасарына) нәтижелерді жариялау үшін беріледі.

19. Емтиханның нәтижелері емтихан өткеннен кейін келесі күні хабарланады.

20. Талаптарды сақтауды және емтиханды бағалау кезіндегі даулы мәселелерді шешуді, емтихан өткізу кезеңінде емтихан тапсырушы тұлғалардың құқығын қорғауды қамтамасыз ету мақсатында апелляциялық комиссия құрылады.

21. Апелляциялық комиссия емтиханның нәтижелерімен келіспейтін тұлғалардың өтінімдерін қарастыру үшін құрылады. Апелляциялық комиссияның төрағасы мен құрамы Нұр-Мұбарак Ғылыми кеңесінің бұйрығымен бекітіледі.

22. Апелляцияға өтінімді апелляциялық комиссия төрағасының атына емтихан тапсырушы тұлға жеке береді. Өтінім емтихан нәтижесі жарияланғаннан кейін келесі күні сағат 13.00-ге дейін қабылданады және оны апелляциялық комиссия бір күн ішінде қарастырады.

23. Апелляциялық комиссия әрбір тұлғамен жеке тәртіпте жұмыс істейді. Тұлға апелляциялық комиссияның отырысына келмеген жағдайда оның өтінімі қарастырылмайды.

24. Емтихан нәтижелерімен келіспеу туралы апелляция бойынша шешім комиссия мүшелерінің жалпы санынан көпшілік дауыспен қабылданады. Дауыстар тең болған жағдайда комиссия төрағасының дауысы шешуші болып табылады. Апелляциялық комиссияның жұмысы төрағаның және комиссия мүшелерінің барлығының қолы қойылған хаттамамен рәсімделеді.

3. Нормативтік талаптар

«Исламтану» (Екінші жоғары білім) білім беру бағдарламасына түсу емтихандарының бағдарламасы мен талаптары шығармашылық қабілеттері бар, алғашқы діни сауатқа ие тұлғаларды таңдау мақсатында құрылған.

Екінші жоғары білім бөліміне түсу үшін талапкерлер дін негіздері бойынша емтихан тапсырады.

Дін негіздері бойынша ауызша емтихан талапкерлердің бастапқы исламтанушылық қабілеттерін айқындауға, олардың діни білімдерін толық көрсетуге мүмкіндік береді.

**«6B02201-Исламтану» (Екінші жоғары білім) білім беру бағдарламасы
бойынша оқуға түсушілерге арналған емтихан сұрақтары**

Фикһ және усул әл-фикһ бойынша:

1. Умраның парыздары мен уәжіптерін атаңыз?
2. Неке ұғымы?
3. Шариғат талаптарына сай жар тандауды талдаңыз?
4. Құда түсу шариғат талаптарына сай қалай іске асады?
5. Неке келісімінің рүкіндерін баяндаңыз?
6. Неке келісімінің шарттарын баяндаңыз?
7. Сахих некенің ұғымы?
8. Маукуф некені түсіндіріңіз?
9. Ғайру ләзим неке дегіміз не?
10. Фәсид некені түсіндіріңіз?
11. Батыл неке дегіміз не?
12. Үйленудің тиымдары?
13. Үйленуге салынытын тұрақты (муаббад) тиымдарды атаңыз?
14. Үйленуге салынытын уақытша тиымдарды атаңыз?
15. Неке қиюдағы уәлидің құзыреті?
16. Уәлилікке құзыретті кісілерді атаңыз?
17. Мәһірдің үкімі?
18. Мәһірдің түрлері мен берілетін уақытын баяндаңыз?
19. Ерлі-зайыптылар арасындағы нәпәқа мәселесін баяндаңыз?
20. Талақ ұғымын түсіндіріңіз?
21. Талақтың түрлерін баяндаңыз?
22. Сот арқылы ажырастыру мәселесін түсіндіріңіз?
23. Идда мерзімін баяндаңыз?
24. Шариғат бойынша балаларға қамқорлық қылу мәселесін түсіндіріңіз?
25. Ханафи мәзһабының усульдағы дәлелдерін атаңыз?
26. Үкім шығарудағы ижмағтың рөлін көрсетіңіз?
27. Үкім шығарудағы қиястың рөлін көрсетіңіз?
28. Истихсанмен үкім шығарылатын жағдайларды айтыңыз?
29. Діни үкім шығарудағы әдет-ғұрыптың орны?
30. Тәклифи үкімдерді айтыңыз?
31. Уадғи үкімдерді айтыңыз?
32. Ғумум мен хусус ұғымдарын түсіндіріңіз?
33. Мутлақ пен муқайяд ұғымдарын түсіндіріңіз?
34. Тілдік қағидалардың (дәләләту әлфәз) шариғи үкім шығарудағы орнын түсіндіріңіз?
35. Зекет шығарылатын байлық түрлері

36. Нисәб ұғымын түсіндіріңіз?
37. Сауда тауарларының зекеті?
38. Зекеттің парыз болу шарттары?
39. Егіннің зекеті туралы баяндаңыз?
40. Төрт түлік малдың зекеті туралы баяндаңыз?
41. Қарыздың зекеті қалай есепт елінеді?
42. Зекет алуға құқылы адамдарды баяндаңыз?
43. Қажылықтың түрлері?
44. Қажылықтың парыздары?
45. Қажылықтың сүннеттері?
46. Қажылықтың уәжіптері?
47. Қажылықты бұзатын амалдар?
48. Ихрамдағы кісіге тиым салынатын амалдар?
49. Һәди дегеніміз не?
50. Тәмәттуғ құрбандығын шалуға шамасы келмесе не істейді?
51. Қажылық кезіндегі кәфәрат мәселесін ашықтаңыз?

Ақида ілімі бойынша сұрақтар:

1. Тақлиди иман және тахқиқи иман деген не, мысалмен түсіндіріңіз?
2. Истидләли иман деген не, оның қандай түрлері болады?
3. Тақлиди иман мен истидләли иманға күнделікті өмірден мысал келтіріңіз.
4. Алланың бар екенін білдіретін негізгі дәлелдер мен екінші кезектегі дәлелдер қандай?
5. Атеистерге Құдайдың бар екенін дәлелдегенде жаратылыстану ғылымдарына жүгіген дұрыс па?
6. Кәләм ғалымдары «дәлил әт-тәмәнұғ» (دلیل التمانع) дәлелін қандай мәселеге қатысты келтіреді, аталған дәлелге Құраннан мысал келтіріңіз?
7. «Дәлил әт-тәуәруд» (دلیل التوارد) деген не?
8. Кәләм ғалымдары «дәлил әт-худус» (دلیل الحدوث) және «дәлил әл-имкән» (دلیل الإمكان) деп аталатын дәлелдерді қандай мәселеге қатысты келтіреді?
9. Матуриди ғалымдарының мутәшәбиһ сифаттарды пайымдап түсіндіруде қандай әдістерді негізге алған?!
10. Мутәшәбиһ сифаттарға қатысты «тәнзиһ», «тафуид» және «тәуил» ұғымдарын түсіндіріңіз?
11. Сәләфилер мутәшәбиһ сифаттарға қатысты «тафуидтің» қандай түрін ұстанады?
12. Сәләфилердің таухид ұғымын үшке бөлуінің астарында не бар?
13. Алланың Құдра, Тәкуин және Ирада сифаттары ақыли үкімдердің қайсысына бағытталады?

14. Матуриди ақидасы бойынша Құран, хадис, шариғи және ақыли дәлелдер негізінде «иман-амал» арақатынасы мәселесін дәйектеп түсіндіріңіз.
15. Матуриди және әшғари ақидасы негізінде Алланың Зәти, Субути және фиғли сифаттарын салыстырмалы түрде түсіндіріңіз.
16. Хашуиялар және сәләфилер Имам Ағзамды және жалпы ханафи-матуридилерді иман-амал бөлек деген ұстаным үшін не деп жазғырды және оларға қалай жауап береміз?
17. Алланың Кәләм сифатын матуридилер, әшғарилер, әһлі хадис/сәләфилер қалай пайымдайды, салыстырмалы түрде түсіндіріңіз.
18. Миғраж мұғжизасы Алла аспанда деген сәләфилердің сеніміне дәлел бола ма?
19. أَأَمِنْتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمُ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تَمُورُ Аятын алға тартып, Алла аспанда деген сәләфилерге тәпсір әдіснамасы тұрғысынан қалай жауап бересіз?
20. Алланың жәннатықтарға көрінуі мәселесін алға тартып, сіздер Алланы кейіпсіз (بلا كيف) көреміз дейсіздер, ал біз Алланың «Уәжһ», «Иәд», «Сәқ» сынды хабари сифаттарын кейіпсіз деп тура мағынада бекітеміз, екеуі бір нәрсе емес пе, деген сәләфилерге қалай жауап бересіз?
21. Имам Ағзамның «Раббым аспанда ма, жерде ме білмеймін» деп айтқан адам кәпір болады, деген сөзін өздерінің ақидасына дәлел ретінде алға тартатын сәләфилерге қалай жауап бересіз?
22. Матуридилер мен әшғарилер адамның ерік-қалауы мәселесін қалай түсінген?
23. Адамның ісі жарату тұрғысынан Алладан, «кәсб» тұрғысынан адамнан дегенді қалай түсінесіз?
24. Матуридилер мен әшғарилердің «Тәкуин» сифатын екі түрлі пайымдауына қай сифат негіз болған?
25. Адамзат дін және пайғамбарлар институтына зәру емес дейтін ұстанымды кімдер алға тартады?
26. Тақлиди иман неше түрге бөлінеді, қабыл болатын тақлиди иман қандай?
27. Алланың барлығын дәлелдеуде басшылыққа алынатын «ижмали» және «тафсили» дәлелдерге мысал келтіріңіз.
28. Матуридилердің ұстанымы бойынша «Тәкуин» Алланың қандай сифаттарын қамтушы сифат?
29. Имам Матуридидің көзқарасы бойынша Алланың «нәфси кәләмі» естіле ме?
30. Имам Әшғаридің көзқарасы бойынша Алланың «нәфси кәләмі» естіле ме?
31. Матуридилердің ұстанымы бойынша адамның маңдайындағы «сағид» және «шақи» деген жазу өзгере ме?
32. Әшғарилердің ұстанымы бойынша адамның маңдайындағы «сағид» және «шақи» деген жазу өзгере ме?
33. Жабриялардың тағдырға қатысты ұстанымы қандай болған?

34. Қадариялардың тағдырға қатысты ұстанымы қандай болған?
35. Адам өз ісін өзі жаратады дегендер кімдер және олардың үкімі қандай?
36. Кираман кәтибин періштелерін қай ағым жоққа шығарған және не себепті?
37. Философтардың көзқарасы бойынша қайта тірілу мен хашыр қандай сипатта болады?
38. О дүниедегі Таразыны қай топ жоққа шығарған және не себепті?
39. Құрсақ періштесі жайлы қай хадисте айтылған?
40. Таууафун періштелері жайлы баяндаңыз.
41. Мәтуриди мәзһабы бойынша иманның анықтамасы?
42. Ру'иәтулла мәселесіне қатысты муғтазила ағымының ұстанымы қандай?
43. Мәтуриди ақидасы бойынша харам азық Алланың рызығы деп есептеле ме?
44. Үлкен күнә жасаушының үкімі қандай?
45. «Алла қайда» деген сұраққа қалай жауап береді?
46. Алла Тағала барлық жерде деп кімдер айтады?
47. Сират көпірдің сипаттамасы, оған имам келтірудің үкімі қандай?
48. «Истәуә» сөзін қалай түсіндіреміз?
49. Имам Мутуридидің толық аты-жөні және дүниеден өткен жылы қандай?
50. Ақида ілімінің басқада қандай атаулары бар? Олардың айырмашылығы неде?

ҰСЫНЫЛАТЫН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

Негізгі әдебиеттір:

1. Мұхаммад Насафи, Бахрул Калам, Дарул Фурқан баспасы 2015ж – 349б.
2. И.Сейітбеков, Иман негіздері, А., 2010
3. Қ.Жолдыбайұлы, Ақиқат шуағы, А.,
4. Қ. Құрманбаев? Хадис іліміне кіріспе, 2019
5. Қ.Құрманбаев, Құран ілімдеріне кіріспе, 2014
6. Д.Өмірзаққызы, Адамзаттың Асыл Тәжі, А., 2006
7. Қ.Сейтұлы, Періштелерге иман, А, 2010
8. М.Исаұлы, Қ.Жолдыбайұлы, Ислам Ғылымхалы, А., 2006
10. Жоламан Бұланұлы, Сопылық ілімі, 2023
11. М.Ф. Муртазин, Р.М. Мухаметшин и др. М., 2008
12. Ә. Қайназарұлы, Пайғамбарымыз Мұхаммедтің өмірбаяны, 2011
13. Ержан Қалмақан. Ислам ақидасы. – Алматы: Самға баспасы, 2018.
14. Әкімханов Асқар. Әбу Мансур әл-Матуридидің иман мәселелеріне қатысты ғылыми тұжырымдары. – Алматы: Нұр-Мұбарак баспасы, 2019.
15. Хамза әлБәкри, Усус әлАқида. – Ыстамбұл 2013.

Қосымша:

2. Ш. Әділбаева, Сүннет салтымыз, хадис ғұрыпымыз, А., 2009 ж.
3. А. Әділбаев, Ш. Әділбаева, Имам Әбу Ханифа және ханафи мәзһабы, А., 2011
4. Ислам историографический очерк, М.,
5. М. Исаұлы, Құран кімнің сөзі, А., 2006
6. Сейтбеков И., Нысанбаев С., Ислам тарихы, Шымкент,
7. Мец А., Мусульманский ренесанс М.,
8. Массэ А., Ислам, М.,
9. Монтгомери, У., Влияние ислама на средневековую Европу, М.,
10. Негізгі діни мағлұматтар, (Ауд., құр. Х. Өзтүрк, Б. Мансұров) А., 2008
11. Т. Түгелұлы, Б. Тұрғанбекұлы, Мәзһаб туралы таным, А., 2011
13. Башилов В.Н., Кармышева Дж.Х. Ислам у казахов М. 1997.
14. М. Исахан. Мазһаптар тарихы (саяи, сенімдік, ғылымдық негіздер бойынша), Алматы, 2006.